



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobce: **X Y**, zastoupen Mgr. Evou Holou, Ph.D., advokátkou se sídlem Španělská 770/2, Praha 2, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 1. 2. 2024, č. j. 56 Az 2/2023-45,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 1. 2. 2024, č. j. 56 Az 2/2023-45, **s e r u š í**.
- II. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 12. 1. 2023, č. j. OAM-762/ZA-ZA11-ZA20-2022, **s e r u š í** a věc **s e v r a c í** žalovanému k dalšímu řízení.
- III. Žalovaný **j e p o v i n e n** zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení částku 8 228 Kč do šedesáti (60) dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám Mgr. Evy Holé, Ph.D., advokátky.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Průběh dosavadního řízení

[1] Žalobce se kasační stížností domáhá zrušení rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 1. 2. 2024, č. j. 56 Az 2/2023-45, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí ze dne 12. 1. 2023, č. j. OAM-762/ZA-ZA11-ZA20-2022, jímž žalovaný neudělil žalobci mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a ani § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, v relevantním znění (dále jen „zákon o azylu“).

[2] Ze správního spisu vyplývá, že žalobce podal dne 16. 8. 2022 žádost o udělení mezinárodní ochrany v České republice a dne 19. 8. 2022 poskytl údaje k této žádosti. Sdělil především, že je běloruské státní příslušnosti i národnosti. Nemá žádné náboženské přesvědčení. Není členem žádné politické strany, nesouhlasí však se současnou politickou situací v Bělorusku a je proti válce na Ukrajině. Je svobodný a bezdětný. Před opuštěním země původu žil ve městě Xa. Žalobce ze země původu vycestoval dne 11. 1. 2022 přes Polsko

autobusem do Prahy na základě pracovního víza. Do 4. 4. 2022 byl v ČR, následně vycestoval do Německa, kde pobýval až do svého opětovného návratu do ČR dne 16. 8. 2022. V Německu požádal o mezinárodní ochranu, s ohledem na pracovní vízum však byl na základě dublinského systému přemístěn do ČR. Ke svému zdravotnímu stavu žalobce uvedl, že trpí chronickou artritidou, jinak je zdravý a nepotřebuje lékařskou péči. O mezinárodní ochranu žalobce požádal z toho důvodu, že se doslechl, že lidé vracející se zpět do Běloruska jsou prověřováni policií. Na konci roku 2020 se účastnil mítinku proti politické situaci v Bělorusku, proto se obává, aby si na něj někdo z policie nevzpomněl a nezačal ho kvůli tomu prověřovat. Jiné důvody nemá.

[3] Během pohovoru dne 19. 8. 2022 žalobce na otázku, proč by měl být v případě návratu do Běloruska prověřován policií, odpověděl, že na internetových stránkách *zerkalo.io* četl, že běloruská policie prověřuje některé lidi, kteří se vracejí zpět do země původu. Nic podrobného se k tomu nepsalo. Jen tam byly příběhy několika lidí, kteří se po návratu do Běloruska ocitli na policii, která je prověřovala kvůli nelegálním aktivitám. Ke své účasti na demonstraci žalobce konstatoval, že šlo o menší shromáždění (asi 50 až 60 lidí) konané v listopadu roku 2020 v Minsku. Žalobce se ho zúčastnil dle svých slov „úplně náhodou“. Byla to rychlá a nahodilá akce trvající asi 30 minut. Poté, co její účastníci viděli přijíždějící policejní vozidlo, pokojně se rozešli. Někteří z účastníků si danou akci nahrávali na video, takže žalobce má obavu, aby jej dodatečně někdo neidentifikoval na nějakém videozáznamu. Žádné problémy z důvodu své účasti na této demonstraci žalobce dosud neměl, ale policie používá počítačový program KIPOD, který dokáže rozpoznat obličej. Mohl by tak být dodatečně prověřován. V Bělorusku neměl žádné problémy se státními orgány. V zemi původu žije jeho matka a bratr. Matka je již pokročilého věku a je velmi nemocná, přičemž žalobce je s ní v pravidelném kontaktu, s bratrem jen sporadicky. V případě návratu do Běloruska se žalobce obává toho, aby se nedostal do problémů s policií, neboť je tam vyhrocená situace. Běloruská KGB (zpravodajská služba) hledá příznivce opozice všude, kde může, a také obviňuje, koho může. Důvodem, proč žalobce vycestoval z ČR do Německa, bylo to, že tamní podmínky jsou „lepší ohledně peněz a práce“. Z Běloruska vycestoval bez problémů. Žalobcova nemoc, chronická artritida, má „sezónní charakter“, přičemž žalobce pravidelně navštěvuje lékaře. Žalobce je vystudovaný inženýr a v Bělorusku pracoval jako správce webových stránek. Nemá žádné kontakty na běloruskou opozici, nikoho aktivně nepodporuje, ani Svjatlanu Cichanouskou. Své politické názory vyjadřuje jen ve volbách.

[4] V rámci vyjádření se k podkladům rozhodnutí dne 5. 1. 2023 žalobce dodal, že běloruské orgány kontrolují fotografie z demonstrací v letech 2020-2022 a že nyní lze nalézt informace o správních a trestních řízeních, která kvůli tomu byla zahájena. Situace na Ukrajině vede k tomu, že se v Bělorusku „*utuzuje politická situace*“ a veškerá svoboda se vytrácí. Žalobce se dozvěděl, že minulý týden k nim domů přišel zaměstnanec vojenské správy, což žalobci nepřináší radost, neboť odmítá militarismus, přičemž jeho matka mu sdělila, že se tento zaměstnanec zajímal o všechny mladé muže, kteří žijí na jejich sídlišti.

[5] Žalovaný v rozhodnutí napadeném žalobou neshledal důvody uvedené žalobcem jako relevantní pro udělení některé formy mezinárodní ochrany. Žalobce nesplnil podmínky pro udělení azylu podle § 12 písm. a) zákona o azylu, protože uvedl, že nikdy nebyl politicky aktivní ani nebyl členem jakékoli politické strany a neměl žádné problémy s běloruskými

pokračování

státními orgány. Žalovaný rovněž neshledal splnění podmínek pro udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu. Na základě získaných informací o zemi původu bylo zjištěno, že se žalobce náhodně zúčastnil pouze jediného pokojného politického shromáždění. Státní orgány nemají podle žalovaného kapacitu prověřovat všechny účastníky demonstrací, kterých po mezinárodně neuznaných (neregulérních) prezidentských volbách v roce 2020 proběhlo mnoho. Nic nenasvědčuje tomu, že by návrat žalobce do země původu pro něj představoval hrozbu, přičemž on sám žádnou konkrétní obavu nezmínil. Vzhledem k věku žalobce mu nehrozí povolání ke službě v armádě. Žalovaný také vyloučil existenci důvodů pro udělení humanitárního azylu podle § 14 zákona o azylu a dospěl k závěru, že žalobce nebude vystaven skutečnému nebezpečí vážné újmy ve smyslu § 14a odst. 1 a 2 téhož zákona. Přestože je situace v Bělorusku problematická, nelze z toho obecně vyvozovat, že všichni jeho obyvatelé čelí skutečnému nebezpečí vážné újmy.

[6] Proti rozhodnutí žalovaného podal žalobce žalobu ke Krajskému soudu v Brně, který ji shora uvedeným rozsudkem zamítl. Krajský soud konstatoval, že žalovaný obstaral v dostatečném rozsahu relevantní informace ohledně politické a bezpečnostní situace v Bělorusku a dospěl ke správným skutkovým i právním závěrům. Žalobce nebyl v zemi původu politicky aktivní a co se týče jeho náhodné účasti na politickém mítinku, tato událost se odehrála v roce 2020 a neměla přímou souvislost s jeho odchodem z Běloruska. Krajský soud v žalobcových tvrzeních neshledal ani indicie pro opodstatněnou obavu z jeho možného prověřování kvůli účasti na této demonstraci. Krajský soud zdůraznil, že v Bělorusku panuje značné napětí už od občanských nepokojů, které vypukly po mezinárodně neuznaných prezidentských volbách v roce 2020, neshledal však, že by se tato zhoršená situace v zemi původu měla žalobce nějak konkrétně dotýkat, a to přesto, že z informací o zemi původu plyne, že po těchto nepokojích v Bělorusku probíhala soudní řízení mj. i s řadovými účastníky protestů. Podle žalobcova azylového příběhu je zřejmé, že žalobce do uvedené skupiny potenciálně pronásledovaných osob, s nimiž probíhala soudní řízení, nepatří. Režim se spíše zaměřoval na již dříve zadržené osoby, popř. čelní představitele opozice a občanské společnosti. Žalobce však nebyl členem žádné politické strany ani se politicky neangažoval a neměl problémy s běloruskými úřady. Zúčastnil se pouze náhodně jednoho politického shromáždění a nebyl zadržen ani vystaven represí, přičemž není v silách běloruských orgánů prověřit a vystavit represí všechny účastníky demonstrací. To platí i v případě údajně využívaného počítačového programu KIPOD. Osoby musí být nějakým způsobem „vytipované“ nebo režimem vyhledávané. Krajský soud připomněl, že existence nedemokratického režimu ani porušování lidských práv bez dalšího neznamenají, že každý občan takové země splňuje podmínky pro udělení azylu.

[7] Dle krajského soudu nejsou obavy žalobce ohledně prověřování osob vracejících se zpět do země původu opodstatněné, neboť žalobce neopustil zemi z politických důvodů a není pro běloruské orgány zájmovou osobou. Krajský soud shledal shromážděné informace o zemi původu jako dostatečné. Na tom nic nemění ani skutečnost, že dle žalobce se v nich neobjevila zmínka o tom, že Lukašenko vybízí represivní složky k tomu, aby se zaměřily na občany, kteří opustili zemi z politických důvodů a nyní se vrací zpět do Běloruska. Krajský soud nepřisvědčil žalobci v tom, že žalovaný si neobstaral informace o situaci navrátilců do Běloruska. Informace MZV ČR ze dne 11. 4. 2022, č. j. 109484-6/2022-LPTP, k situaci neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu po návratu do země původu je totiž součástí správního spisu. Navíc se nezdá pravděpodobné, že by běloruské orgány měly přístup k

informacím o jeho žádosti o mezinárodní ochranu v ČR, protože o tom jsou státní orgány ČR povinny zachovávat mlčenlivost. Krajský soud neshledal opodstatněným ani tvrzení žalobce o zvýšené represí vůči vracejícím se běloruským občanům. Z neurčitého odkazu žalobce na článek na webových stránkách *zerkalo.io* není podle soudu vůbec zřejmé, jakou konkrétní souvislost má mít s azylovým příběhem žalobce. Co se týče návštěvy pracovníka vojenské správy u žalobce doma, sám žalobce nezmínil konkrétní obavu spojenou s touto návštěvou. Bělorusko do bojů na Ukrajině přímo nezasáhlo, a byť pracovníci vojenské správy zjišťují informace o mladých mužích, kteří podléhají odvodové povinnosti k výkonu základní vojenské služby, žalobce se vzhledem k jeho věku povolání k základní vojenské službě netýká.

[8] Krajský soud neshledal ani žádné skutečnosti, na jejichž základě by žalobci mohlo hrozit skutečné nebezpečí vážné újmy ve smyslu § 14a odst. 1 a 2 zákona o azylu. Ačkoliv ze shromážděných informací o Bělorusku je zřejmé, že tam panuje problematická situace v oblasti ochrany lidských práv, nelze rozhodně obecně vyvozovat, že všichni obyvatelé této země jsou vystaveni skutečnému nebezpečí vážné újmy. Žalobce neuvedl žádné skutečnosti, které by mohly takovému jednání vůči němu v případě návratu do země původu nasvědčovat.

II.

Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[9] Žalobce (stěžovatel) napadl rozsudek krajského soudu kasační stížností, v níž uvedl, že krajský soud v posuzované věci nesprávně aplikoval pravidla rozložení důkazního břemene. Stěžovatel splnil svou povinnost vylicit rozhodné skutkové okolnosti. Vzhledem k tomu, že žalovaný zjistil informace podporující tvrzení stěžovatele, měl si obstarat důkazy týkající se stěžovatelových tvrzení, nebo rozhodnout v jeho prospěch. Dle stěžovatele jsou získané informace o zemi původu neúplné a neaktuální, protože v nich chybí zejména zjištění o stávajícím postoji vládních složek k osobám vracejícím se ze zahraničí a o jejich označování za účastníky extremistických aktivit, o zpětném ztotožňování účastníků protestních akcí a jejich následné perzekuci a o používání programu KIPOD pro identifikaci účastníků protestů. Stěžovatel také poukázal na výňatky z obstaraných zpráv obsahujících informace o zemi původu, které jeho tvrzení potvrzují, neboť protestů je méně a jsou menšího rozsahu. Žalovaný a krajský soud ale chybně vyvozují, že běloruské orgány nemají kapacitu prověřovat velké množství účastníků protestů. Krajský soud rovněž bez dalšího vysvětlení nepovažoval stěžovatele za řadového účastníka protestů, s nimiž probíhají soudní řízení. Ze správního spisu rovněž plyne, že lidé vracející se do Běloruska jsou předvoláváni na KGB, což tedy stěžovatelova tvrzení potvrzuje.

[10] Dle stěžovatele se krajský soud nevypořádal s jeho žalobní námitkou, podle níž žalovaný zlehčil jemu hrozící újmu. Nepřímý požadavek jak žalovaného, tak následně i krajského soudu, aby stěžovatel jako osoba pronásledovaná pro zastávání politických názorů tyto názory skutečně zastávala, je podle žalobce nutné označit za překonaný ustálenou judikaturou Nejvyššího správního soudu, podle níž je rozhodující, zda původci pronásledování takové názory žadateli připisují. Další námitka, která dle stěžovatele nebyla krajským soudem řádně vypořádána, je absence vylicení důvodů, proč stěžovatel nepatří do kategorie řadových účastníků protestů. Pokud žalovaný a následně krajský soud

pokračování

nepochybovali o účasti stěžovatele na protestní akci, pak mělo být rozhodnuto ve prospěch stěžovatele. Nevypořádána zůstala i námitka ohledně používání softwarového programu KIPOD za účelem zpětného ztotožnění účastníků protestů ze strany běloruských represivních složek.

[11] Vzhledem k uvedenému stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

[12] Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti poukazuje na to, že kasační stížnost obsahuje obdobné námitky, jaké již stěžovatel předestřel v žalobě, proto by měla být dle jeho názoru odmítnuta. K námitkám stěžovatele žalovaný dodává, že zjistil skutkový stav dostatečně, přičemž vycházel z řady aktuálních a objektivních informací o zemi původu. Ke stěžovatelovu odkazu na webovou stránku *zerkalo.io* žalovaný uvedl, že mu není zřejmá souvislost mezi touto stránkou a stěžovatelovým azylovým příběhem. Stěžovatelem uváděné skutečnosti nelze považovat za relevantní z hlediska možného udělení některé z forem mezinárodní ochrany. Dle žalovaného je skutečným důvodem podané žádosti snaha stěžovatele legalizovat si pobyt na území ČR. Žalovaný navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost (pokud ji neodmítne) zamítl.

III.

Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[13] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že je podána včas (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadený rozsudek vzešel (§ 102 s. ř. s.), a je zastoupen advokátkou (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud se neztotožňuje se žalovaným, že by měl kasační stížnost odmítnout jako nepřipustnou ve smyslu § 104 odst. 4 s. ř. s. z toho důvodu, že by se její text shodoval s textem žaloby. Již ze shora provedené rekapitulace kasační stížnosti je zřejmé, že stěžovat brojil jak proti závěrům žalovaného, tak i krajského soudu a též namítal, že se krajský dostatečně nevypořádal s některými žalobními body. Byť by jistě kasační stížnost mohla být formulována pregnantněji, jsou v ní vyjádřeny přípustné důvody dle § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s.

[14] Nejvyšší správní soud se dále ve smyslu § 104a s. ř. s. zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Pokud by tomu tak nebylo, musela by být podle tohoto ustanovení odmítnuta jako nepřijatelná. Výklad zákonného pojmu „*přesah vlastních zájmů stěžovatele*“, který je podmínkou přijatelnosti kasační stížnosti, provedl Nejvyšší správní soud již ve svém usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, publ. Pod č. 933/2006 Sb. NSS (všechna zde zmiňovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná též na www.nssoud.cz). O přijatelnou kasační stížnost se podle tohoto usnesení může jednat v následujících typových případech:

1) Kasační stížnost se dotýká *právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu.*

2) Kasační stížnost se týká *právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně*. Rozdílnost v judikatuře přitom může vyvstat na úrovni krajských soudů i v rámci Nejvyššího správního soudu.

3) Kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit *judikatorní odklon*, tj. Nejvyšší správní soud ve výjimečných a odůvodněných případech sezná, že je namístě změnit výklad určité právní otázky, řešené dosud správními soudy jednotně.

4) Další případ přijatelnosti kasační stížnosti bude dán tehdy, pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno *zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotně právního postavení stěžovatele*.

[15] Stěžovatel v tomto případě namítá taková zásadní pochybení žalovaného i krajského soudu (zejména co se týče nedostatečně zjištěného skutkového stavu věci vztahujícího se k postoji vládních složek k osobám navracejícím se ze zahraničí a s tím souvisejícímu případnému zpětnému ztotožňování účastníků protestních akcí a jejich následné perzekuci), která by mohla mít dopad do jeho hmotněprávního postavení a která navíc nelze z hlediska posouzení přijatelnosti kasační stížnosti *prima facie* vyloučit. Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že kasační stížnost je přijatelná.

[16] Nejvyšší správní soud dále přistoupil k přezkoumání napadeného rozsudku krajského soudu v mezích rozsahu kasační stížnosti a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí krajského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

[17] Nejvyšší správní soud předesílá, že se ztotožňuje s žalovaným i krajským soudem v závěru, že motivem odchodu stěžovatele ze země původu byly ekonomické důvody, nikoliv odůvodněný strach z pronásledování z politických důvodů. Nejvyšší správní soud však s ohledem na stěžovatelova tvrzení považuje skutkový stav zjištěný žalovaným za nedostatečný a jeho rozhodnutí za nepřezkoumatelné v otázce existence běloruských represivních složek k osobám navracejícím se do Běloruska ze zahraničí a s tím souvisejícímu případnému zpětnému ztotožňování účastníků protestních akcí a jejich možné následné perzekuci. S ohledem na zásadní deficity zjištěného skutkového stavu totiž prozatím nelze vyloučit, že by tato stěžovatelem od počátku uváděná tvrzení mohla odůvodňovat, pokud by je další dokazování potvrdilo, strach stěžovatele z pronásledování z azylově relevantních důvodů ve smyslu § 12 zákona o azylu.

[18] Nejvyšší správní soud úvodem připomíná, že specifickými rysy dokazování a otázkou důkazního břemene ve věcech mezinárodní ochrany se již opakovaně zabýval v řadě svých rozhodnutí. Podle této judikatury je řízení o mezinárodní ochraně specifické tím, že je v něm často nutné rozhodovat za situace důkazní nouze (viz např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2008, č. j. 2 Azs 100/2007-64, ze dne 27. 3. 2008, č. j. 4 Azs 103/2007-63, a ze dne 24. 2. 2004, č. j. 6 Azs 50/2003-89), že jde o prospektivní rozhodování (tj. posuzuje se odůvodněnost strachu z pronásledování či skutečné nebezpečí vážné újmy v budoucnu) a že nesprávné rozhodnutí má pro žadatele obzvláště závažné důsledky. Těmto specifikům řízení o mezinárodní ochraně odpovídá i standard a rozložení důkazního břemene, jež jsou vychýleny ve prospěch žadatele o mezinárodní ochranu (srov. např.

pokračování

rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 7. 2015, č. j. 5 Azs 100/2014-63, a ze dne 3. 6. 2016, č. j. 5 Azs 50/2015-46).

[19] Břemeno tvrzení stíhá žadatele o mezinárodní ochranu (srov. též § 49a odst. 1 zákona o azylu). Pokud však jde o břemeno důkazní, to je již v souladu s čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice 2011/95/EU o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (přepřelované znění) (dále jen „kvalifikační směrnice“), rozloženo mezi žadatele o mezinárodní ochranu a správní orgán (tj. žalovaného). Prokazovat svá tvrzení je povinen primárně žadatel, nicméně pouze v rozsahu předložení důkazů, které s ohledem na svou situaci předložit může (srov. čl. 4 odst. 2 a 5 kvalifikační směrnice), a současně je správní orgán povinen zajistit si sám k posouzení dané žádosti potřebné důkazy, které lze na základě výpovědi stěžovatele obstarat (podrobně viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2008, 5 Azs 66/2008-70, publ. pod č. 1749/2009 Sb. NSS), a to jsou zejména relevantní, resp. adresné a zároveň důvěryhodné, objektivní a aktuální informace o zemi původu. Přitom požadavky na tyto informace už nevycházejí jen z judikatury Nejvyššího správního soudu založené na čl. 4 kvalifikační směrnice a čl. 10 směrnice 2013/32/EU o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (procedurální směrnice) (např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 2. 2009, č. j. 1 Azs 105/2008-81, publ. pod č. 1825/2009 Sb. NSS), ale stanoví je i § 23c písm. c) zákona o azylu, který mezi podklady rozhodnutí ve věcech mezinárodní ochrany řadí „*přesné a aktuální informace z různých zdrojů*“ o zemi původu.

[20] Stěžovatel vyjádřil obavu z možného prověřování policejními orgány (a z něho vyplývajícím následným pronásledováním) při návratu do Běloruska, což odůvodnil svou účastí na protivládní demonstraci v listopadu 2020 v Minsku. Tato akce měla charakter menšího shromáždění, kterého se podle něj účastnilo přibližně 50 až 60 osob. Podle jeho tvrzení se akce účastnil náhodně a pokojně ji s ostatními účastníky opustil, jakmile na místo dorazila policejní vozidla. Navzdory absenci bezprostředních důsledků se obává, že by mohl být dodatečně identifikován prostřednictvím videozáznamů pořízených některými účastníky, a to s pomocí systému KIPOD pro rozpoznávání obličejů, který běloruské orgány dle jeho tvrzení používají. V této souvislosti stěžovatel zmínil zhoršující se lidskoprávní situaci v Bělorusku, zejména s ohledem na aktivity KGB, která podle něj vyhledává (skutečné či domnělé) příznivce opozice a často obviňuje občany z účasti na „extremistických“ aktivitách. Tato situace, spolu s informacemi, které se stěžovatel dozvěděl na internetových stránkách *zerkalo.io* (jde zjevně o nezávislý běloruský zpravodajský server) a z nichž má vyplývat, že běloruská policie prověřuje některé navrátilce do Běloruska z hlediska jejich možné účasti na (pro tamní režim) nelegálních aktivitách, u něj vyvolává obavy z možných represivních opatření po návratu do země původu (která by mohla dosáhnout intenzity pronásledování).

[21] Žalovanému i krajskému soudu je v této souvislosti třeba přisvědčit, že stěžovatel se dle své výpovědi zúčastnil jediného politického shromáždění v roce 2020 v Minsku, a to zcela náhodně, přitom nebyl v souvislosti s touto aktivitou zadržen ani neměl až do svého odjezdu žádné jiné potíže. Současně sdělil, že nebyl nikdy členem žádné politické strany ani podobné organizace a politicky se jinak neangažoval. Pokud však stěžovatel vyjádřil svou obavu z

možnosti dodatečného prověřování jeho osoby při návratu do země původu, jeho ztotožnění a propojení s účastí na protivládním mítinku, bylo klíčové, aby žalovaný na pozadí dostatečně aktuálních, důvěryhodných, objektivních a zejména přesných (adresných) informací o zemi původu posoudil mimo jiné, zda stěžovateli v případě návratu do země původu nehrozí pronásledování za uplatňování politických práv a svobod (za něž je nepochybně třeba považovat též výkon práva shromažďovacího) ve smyslu § 12 písm. a) zákona o azylu nebo zda nemůže mít odůvodněný strach z pronásledování pro zastávání určitých politických názorů ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu.

[22] Nejvyšší správní soud je na rozdíl od krajského soudu toho názoru, že žalovaný nedostál své povinnosti obstarat si za účelem tohoto posouzení dostatečně aktuální, přesné a adresné informace o zemi původu, které by se týkaly osob navracejících se do Běloruska a jejich případného prověřování ohledně protivládních aktivit. Navíc i ty stručné informace o zemi původu, které žalovaný ve správním spise k posuzované otázce shromáždil, zjevně nedostatečně vyhodnotil.

[23] Ze správního spisu, konkrétně z velmi stručné a málo vypovídající informace MZV ČR ze dne 11. 4. 2022, č. j. 109484-6/2022-LPTP, k situaci neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu po návratu do země původu vyplývá alespoň to, že zastupitelský úřad ČR v Bělorusku „nemá informace o tom, že by sám akt žádosti o mezinárodní ochranu byl postihován, nicméně podle informací sdílených mezi běloruskými občany, jsou například občané, kteří se po opuštění Běloruska vrátili zpět do země předvolávání na KGB. Opět ale nelze ani tímto způsobem doložit spojitost se žádostí o mezinárodní ochranu, ani míru případného postihu.“. Žalovaný tento výňatek pouze odcitoval, aniž by k němu přestřel vlastní přezkoumatelnou úvahu, a bez jakéhokoliv podkladu uzavřel, že neshledal obavu stěžovatele z možného prověřování kvůli jeho pouhé účasti na zmíněném shromáždění jako opodstatněnou. Ačkoliv tedy měl žalovaný (sice kusé a nejasné, ale přesto) informace o tom, že navrátilci mohou být KGB předvolávání, blíže se touto skutečností nezabýval, byť se s ohledem na stěžovatelova tvrzení jednalo o klíčovou skutečnost, kterou měl žalovaný zjišťovat. Žalovaný neučinil vůbec žádná skutková zjištění k otázkám, jaké osoby jsou ke KGB předvolávány, z jakého důvodu a jak často k tomu dochází a zda mohou být takové osoby následně postihovány, případně jakým způsobem. Stejně tak ve správním spisu chybí jakékoliv informace o tom, zda dochází ke zpětnému ztotožňování osob, které se zúčastnily protirežimních demonstrací, prostřednictvím programu na rozpoznávání obličejů, a jestli k tomu dochází obzvláště u osob, které se po určité době vracejí do Běloruska ze zahraničí.

[24] Nejvyšší správní soud přitom souhlasí s žalovaným i krajským soudem, že není bez dalšího zřejmé, jak by se běloruské orgány měly dozvědět o tom, že stěžovatel požádal v ČR o mezinárodní ochranu, neboť dle § 19 odst. 2 zákona o azylu, v relevantním znění, platilo, že žalovaný, „popřípadě další orgány veřejné moci, nesdělí žádným způsobem informace jakkoli se vztahující k žádosti o udělení mezinárodní ochrany, žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylantovi nebo osobě požívající doplňkové ochrany a nezíská informace o žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylantovi nebo osobě požívající doplňkové ochrany od údajných původců pronásledování nebo vážné újmy“, tedy v první řadě od státních orgánů země původu. Jak již však bylo řečeno, otázkou zůstává, jak se běloruské státní orgány, resp. bezpečnostní složky staví k navrátilcům do Běloruska (ať již se jedná o neúspěšné žadatele o mezinárodní ochranu, či nikoliv), zda je u této skupiny zvýšené riziko, že budou tyto osoby bezpečnostními

pokračování

složkami prověřovány, zda je v této souvislosti opodstatněná obava stěžovatele, že by mohl být při tomto prověřování zpětně identifikován jako účastník protivládní demonstrace a zda by již tato jediná účast stěžovatele na takové demonstraci mohla být pro současný běloruský režim důvodem k jeho pronásledování.

[25] Jak již bylo zdůrazněno, vzhledem k absenci těchto relevantních informací o zemi původu prozatím není možné tuto eventualitu vyloučit. To platí tím spíše, že informace o zemi původu zpracovaná samotným OAMP MV (tedy žalovaným) ze dne 22. 7. 2022, *Bělorusko, Shrnutí krizového vývoje po prezidentských volbách v roce 2020, Politická situace, vnitřní pořádek a bezpečnost v letech 2020-2022*, uvádí: „Podobnému pronásledování – byť patrně s menší důsledností a intenzitou – byli vystaveni také řadoví protestující. I oni čelili obviněním z různé trestné činnosti a různým trestům, včetně odnětí svobody v délce let (i za pouhou participaci na „masových nepokojích“). V některých případech byly trestány i objektivně banální skutky (protestní barva ponožek apod.).“

[26] Tyto skutečnosti by tedy svědčily ve prospěch stěžovatele, pokud by se prokázala jako reálná jeho obava, že by mohl být, zejména u příležitosti jeho prověřování při návratu do země původu, zpětně ztotožněn jako účastník, byť jen jediné, „náhodné“ protirežimní demonstrace. V takovém případě by právě do kategorie „řadových protestujících“, z níž ho žalovaný i krajský soud *a priori* vyloučili, spadal. Navíc je otázkou, zda by mu v této situaci bezpečnostní složky uvěřily, že se jednalo z jeho strany skutečně toliko o ojedinělou a náhodnou aktivitu. Jak připomíná stěžovatel, z hlediska podmínek pro udělení azylu dle § 12 písm. b) zákona o azylu není důležité, zda žadatel skutečně vykazuje politické či jiné charakteristiky, které vedly k jeho pronásledování z azylově relevantních důvodů, jestliže mu původce pronásledování tyto charakteristiky (např. politické názory či aktivity) připisuje [srov. čl. 10 odst. 2 kvalifikační směrnice a § 28 odst. 5 zákona o azylu].

[27] Pouze pro úplnost Nejvyšší správní soud konstatuje, že pokud jde o skutečné nebezpečí vážné újmy dle § 14a odst. 1 a 2 písm. b) zákona o azylu (tedy mučení nebo nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání) jakožto důvodu pro udělení doplňkové ochrany, trpí žalovaným zjištěný skutkový stav obdobnými nedostatky jako v případě hodnocení podmínek pro udělení azylu dle § 12 zákona o azylu. Ovšem udělení doplňkové ochrany přichází u žadatele v úvahu jen tehdy, pokud by bylo prokázáno, že mu v zemi původu hrozí skutečné nebezpečí vážné újmy ve smyslu § 14a odst. 1 a 2 zákona o azylu, a zároveň by nebyla prokázána dostatečná souvislost mezi působením této újmy (nebo neexistencí ochrany před ní) a důvody pronásledování dle § 12 zákona o azylu (viz § 28 odst. 6 zákona o azylu a čl. 9 odst. 3 kvalifikační směrnice). V tomto případě však podstata stěžovatelovy žádosti, tedy jeho obava z pronásledování za uplatňování politických práv a svobod (účasti na protivládní demonstraci), případně s tím související odůvodněný strach z pronásledování z důvodu zastávání určitých politických názorů, ať již jeho skutečných či jemu původci pronásledování připisovaných, směřuje přednostně k udělení azylu, a nikoliv doplňkové ochrany, neboť souvislost s azylově relevantními důvody pronásledování dle § 12 písm. b) zákona o azylu by v případě, že by se potvrdila důvodnost stěžovatelových obav, byla zjevná.

[28] Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že shledal kasační námitky důvodnými v tom ohledu, že si žalovaný neobstaral, a tudíž ani nezhodnotil informace o osobách navracejících

se do Běloruské republiky, jejich případném prověřování a zpětném ztotožňování jako účastníků protivládních demonstrací, a tedy i o možném pronásledování těchto osob z azylově relevantních důvodů ve smyslu § 12 zákona o azylu. Žalovaný tedy k těmto otázkám nezjistil dostatečně skutkový stav a výše uvedenými hledisky se dostatečně ani přezkoumatelně nezabýval. Krajský soud měl pro tyto důvodně vytýkané vady rozhodnutí žalovaného zrušit, jestliže tak neučinil, a namísto toho žalobu zamítl, nemůže ani jeho rozhodnutí obstát.

IV.

Závěr a náklady řízení

[29] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že je kasační stížnost důvodná, a proto v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. rozsudek krajského soudu zrušil. Zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu, a pokud již v řízení před krajským soudem byly pro takový postup důvody, současně se zrušením rozhodnutí krajského soudu může sám podle povahy věci rozhodnout o zrušení rozhodnutí správního orgánu [§ 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s.]. V dané věci by krajský soud v souladu s vysloveným závazným právním názorem neměl jinou možnost, vzhledem ke zjištěným vadám správního rozhodnutí, než zrušit rozhodnutí žalovaného a věc mu vrátit k dalšímu řízení. Nejvyšší správní soud proto v souladu s § 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. rozhodl tak, že sám rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude žalovaný, jak již bylo uvedeno, postupovat podle závazného právního názoru vysloveného v tomto rozsudku Nejvyššího správního soudu [§ 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 5 s. ř. s.].

[30] Podle § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s. rozhodne Nejvyšší správní soud v případě, že zruší podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. rozhodnutí žalovaného, o nákladech řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení před krajským soudem. Náklady řízení tvoří v tomto případě jeden celek a Nejvyšší správní soud tak rozhodl o jejich náhradě výrokem vycházejícím z § 60 odst. 1 s. ř. s. Stěžovatel byl na základě rozsudku Nejvyššího správního soudu ve věci úspěšný, má tedy vůči neúspěšnému žalovanému právo na náhradu důvodně vynaložených nákladů.

[31] Stěžovatel v řízení krajským soudem nebyl až do rozhodnutí krajského soudu zastoupen, až po vyhlášení rozsudku krajského soudu, dne 12. 3. 2024, bylo krajskému soudu doručeno společně s příslušnou plnou mocí oznámení, že zastupování stěžovatele se ujal advokát JUDr. Jiří Pokorný, Ph.D. Následnou blanketní kasační stížnost ovšem stěžovatel podal opět samostatně, posléze jeho zastoupení převzala a kasační stížnost doplnila advokátka Mgr. Gabriela Kopuleťá a konečně v průběhu dalšího řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud obdržel oznámení této advokátky, že ukončila právní zastoupení stěžovatele, a toto zastoupení následně převzala advokátka Mgr. Eva Holá, Ph.D. Stěžovateli tedy náleží náhrada nákladů spojených s tímto zastoupením, přičemž pro určení její výše se použije v souladu s § 35 odst. 2 s. ř. s. vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“); ovšem případné náklady spojené s uvedenými změnami zástupce nelze považovat za důvodně vynaložené, takže za ně náhrada stěžovateli nepřísluší.

pokračování

[32] Náklady stěžovatele tedy odpovídají odměně za dva úkony právní služby spočívající v převzetí a přípravě zastoupení a v doplnění kasační stížnosti podle § 11 odst. 1 písm. a) a d) ve spojení s § 9 odst. 4 písm. d) a § 7 bodem 5 advokátního tarifu, paušální náhradě hotových výdajů ve výši 300 Kč za každý tento úkon (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu) a částce DPH 21 %. Stěžovateli tak přísluší náhrada nákladů řízení ve výši 8 228 Kč. K úhradě této částky stanovil Nejvyšší správní soud žalovanému přiměřenou lhůtu.

P o u č e n í :

Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 14. října 2024

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu